

EEN NEGER-SCHEDEL

UIT EEN OUD KLOOSTER IN ZUID-HOLLAND AFKOMSTIG;

DOOR

J. VAN DER HOEVEN.

De geleerde oudheidkenncr dr. G. D. J. SCHOTEL bezorgde mij voor eenigen tijd twee schedels, welke hij door zijnen broeder te Dordrecht bekomen had, die de goedheid had deze aan mij af te staan, en welke afkomstig waren uit de in 1839 opgegraven fondamenteu van het klooster Eemstein in den Zwijndrechtschen waard. Dat klooster, 't geen het tweede was van dien naam, had een vroeger vervangen, hetgeen in het laatst der veertiende eeuw door Regulierenkanonniken volgens den regel van AUGUSTINUS, aan de Eems in den Grooten Waard gesticht, en in 1421 door den watervloed van den St.-Elisabeth's nacht verzwolgen was. Dit tweede klooster werd in het laatst der zestiende eeuw door de watergeuzen vernield en verbrand¹⁾.

In deze schedels hebben wij dus overblijfsels, die bijkans drie eeuwen oud zijn. Het zou belangrijk wezen zoo wij uit deze overblijfsels eenig besluit konden opmaken over den volksstam, waartoe zij behoord hebben. Er is wel alle waarschijnlijkheid, dat de monniken van dat klooster grootendeels Nederlanders zijn geweest. *Dat er Negers onder waren, heeft althans alle waarschijnlijkheid tegen zich.*

Intusschen is een der schedels, die ik ontving, zóó overeenkomstig met negerschedels, dat ik wel genoodzaakt ben te veronderstellen, dat onder de menigte doodsbeenderen, die men bij het opgraven der fondamenteu gevonden heeft, ook die van een neger geweest zijn. Ik wil hier kortelijk verslag geven van hetgeen de onderzoeking van dien schedel mij heeft aangewezen. Dat hij met den andere geene gelijkheid aanbiedt en niet wel van een en hetzelfde volk afkomstig kan zijn, zal ieder gereedelijk toestaan, die zich ooit met

¹⁾ Deze bijzonderheden ontleen ik aan het opstel van Dr. SCHOTEL, getiteld: *Het klooster Eemstein bij Dordrecht*, vroeger in een tijdschrift geplaatst.

nationale schedelvormen heeft bezig gehouden. De niet negerachtige schedel, dien wij door het cijfer 1 zullen aanduiden, is, naar de tanden te oordeelen, die van een man van weinig meer dan dertigjarigen leeftijd. De snijtanden zijn uitgevallen, maar dat zij na den dood onder den grond verloren zijn gegaan, lijdt geen twijfel, daar de tandkassen gaaf aanwezig zijn. Verder is de linker hoektand in de boven- en onderkaak uitgevallen, gelijk ook de eerste kies aan de regterzijde der onderkaak. De overige kiezen zijn (met den hoektand der onderkaak aan de regterzijde) aanwezig. De laatste regterkies van de onderkaak is nog grootendeels in de tandkas verborgen gebleven. Geen der schedel-naden zijn verdwenen, en de kroonen der kiezen vertoonen gene afslijting. Het is dus blijkbaar geen oud man geweest, van wien deze schedel afkomstig is. Deze schedel heeft een schedelboog van 363 strepen (of millimeters). Wij bedoelen hiermede, dat eene lijn over het schedelgewelf, gespannen van den bovenrand der neusbeenderen tot aan den rand van het achterhoofds gat, die afmeting aanbiedt. Hiervan bedraagt de boog van het voorhoofdsbeen 123 m.m., de pijnnaad of de lengte der wandbeenderen 130 m.m. en de lengte van het achterhoofdsbeen 110 m.m. De omvang van den schedel bedraagt 501 m.m., de lengte van den schedel 171 m.m. en de breedte 141 m.m. De wandbeenknobbels puilen sterk uit, en de schedel heeft, van boven gezien, een kort ovalen omtrek. De gelaatsbeenderen springen niet vooruit. De oogkassen zijn groot en bijkans vierkant. De onderkaak is kort en laag, met vooruitspringende kin en met dikken onderrand.

Als ik dezen schedel vergelijk met Germaansche schedels, dan treft mij wel de meerdere korthed en geringere omvang, maar er is niets, dat mij dwingt om dezen schedel niet aan eenen toenmaligen Nederlander toe te schrijven. De schedelvorm der toenmalige bevolking onzer gewesten is gebrekkig bekend. Onder de schedels, die ik van onzen tijd bezit, kan ik met dezen schedel in sommige opzigten nog het best den Saksischen schedel vergelijken, dien ik uit de nalatenschap van den hoogleeraar SANDIFORT aankocht. Hier is de omvang 509 m.m. en de schedelboog 352, terwijl de lengte van den schedel 175 en de breedte 139 m.m. bedraagt. De schedel van Eemstein is slechts weinig breder, maar daarentegen 5 m.m. korter.

Geheel verschillend is de schedel no. 2, die aanleiding geeft om hier het overblijfsel van een Neger te vermoeden, terwijl ik de oplossing

van het vraagstuk, hoe die Neger hier kwam, aan oudheid- en geschiedkenners overlaat en aanbeveel.

Ook deze schedel is van een jeugdig voorwerp, en, hoezeer vele tanden ontbreken, is er althans wat de snij-, hoek- en voorste maaltanden betreft, geen de minste grond om aan te nemen, dat ze reeds bij het leven zijn uitgevallen. Aan de linkerzijde echter zijn aan de bovenkaak de twee laatste kiezen gedurende het leven reeds afwezig geweest; aan de kiezen heeft zich veel kalkachtige omkorsting vastgehecht, en twee zijn door bederf aangetast. De omvang van dezen schedel bedraagt 504 m.m., de boog van den schedel 379 m.m., waarvan het voorhoofdsbeen 134, de wandbeenderen 125 en het achterhoofdsbeen 120 uitmaken. De lengte van den schedel is 183 m.m., de grootste breedte tusschen de wandbeenderen is 128 m.m.

Reeds deze maten toonen het groot verschil tusschen beide schedels aan. De verhouding tusschen de onderscheidene schedelbeenderen, die het schedelgewelf zamenstellen, is geheel anders bij beiden. Het voorhoofdsbeen klimt veel meer naar de kruin des schedels op bij schedel no. 2. Verder hebben wij hier eene lengte van den schedel, die 12 m.m. *groter* is, dan bij den schedel no. 1, en daarentegen eene breedte, die 13 m.m. *minder* is. Met een woord, wij hebben hier eenen zeer langen, smallen schedel.

Het is die vorm, welken RETZIUS onder den naam van *dolichocephalisch* heeft onderscheiden, terwijl no. 1 tot den *brachycephalischen* vorm, den vorm der korte schedels, behoort.

Uit zeer vele Negerschedels heb ik vroeger als gemiddelden omvang van den schedel afgeleid:

506 m.m. ;

hier vind ik 504.

Maar meer gewigt hecht ik aan de overeenkomst van de gemiddelde lengte, die ik bij Negerschedels aannam, 178, en de gemiddelde breedte 131 m.m., met de afmetingen, die ik hier gevonden heb, namelijk 183 en 128. Ik bezit slechts weinige Negerschedels, die smaller zijn. Onder de vele Europeesche schedels, die ik in mijne verzameling gemeten heb, is er slechts een, die zoo smal is, hoewel daarbij iets minder lang; het is een Zweedsche schedel, dien ik in 1844 van den overledenen hoogleeraar RETZIUS ontving. Bij Negers daarentegen is 128 m.m. eene van de gemiddelde maat weinig afwijkende breedte; ik bezit er een, waar deze breedte 120,

en zelfs een, waar die afmeting slechts 112 m.m. bedraagt. Nemen wij de lengte van den schedel (hier 183) als 100 aan, dan is de breedte iets minder dan, maar echter nagenoeg gelijk 70. Bij Germaansche schedels is gemiddeld, de lengte 100 gesteld zijnde, de breedte 75; en bij den schedel no. 1 is deze verhouding 1 : 82. Evenwel een smalle schedel behoeft daarom nog geen Negerschedel te zijn. Ik bezit een vrouwelijken Ierschen schedel, waar die afmeting eveneens 128 m.m. en eenen Gouanche-schedel, waar de breedte 129 m.m. bedraagt. Een tweede kenmerk van den Negerschedel is het sterk vooruitspringen van het aanzichtsgedeelte, de scherpe gelaatshoek. In dit opzigt nu is de schedel van Eemstein in de hoogste mate negerachtig, en ik kan vele Negerschedels aanwijzen, waar de gelaatshoek minder scherp is dan bij dien van Eemstein.

Er is geen twijfel aan, of smalheid van den schedel en scherpe gelaatshoek maken twee van de voornaamste kenmerken uit, waardoor Negerschedels onderscheiden zijn. Ik geloof evenwel niet, dat ze op zich zelve en alleen den Negervorm eens schedels voldoende bepalen. Ik heb dien vorm in allerlei bijzonderheden, zoover mijne opmerking gaan kon, trachten na te sporen, en alle, volstrekt alle kenmerken, welke ik vroeger voor Negerschedels meen gevonden te hebben, zijn in den schedel van Eemstein aanwezig. Het voorhoofdsbeen is in het midden bol, en mist zijdelingsche knobbels; de neusbeenderen zijn plat, de onderkaak is laag en lang enz. Eenige personen, die met nationale schedelvormen bekend waren, en bij mij den schedel van Eemstein gezien hebben, stemden mij dadelijk toe, dat de schedel naar dien van een Neger geleek, en niemand, die over dit onderwerp e enig onderzoek had in het werk gesteld, bragt bedenkingen tegen mijne meening in.

Daar wij nu niet met een schedel van een Neander-hol, maar met een schedel uit de zestiende eeuw te doen hebben, en daar wij wel mogen veronderstellen, dat omstreeks het jaar 1570 Negerschedels gevormd waren als in 1866, zoo nemen wij aan, dat de schedel werkelijk een Negerschedel is, ook al mogt het niet gelukken aan te wijzen, hoe die zwarte broeder van ons geslacht onder de Regulieren kanonniken (misschien als bediende van den Prior?) geraakt is.
